

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Roman Kuczyński

w sprawie z powództwa T. B.

przeciwko Z.W. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą „B.” w J.

o wypłatę diet,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 lutego 2010 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 30 czerwca 2009 r.,

odrzuca zażalenie.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w K. – Sąd Pracy wyrokiem z 5 marca 2009 r., w sprawie z powództwa T. B. przeciwko Z. W., prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą „B.” w J., o zapłatę kwoty 14.200 zł z tytułu diet za podróże służbowe odbywane przez powoda w czasie zatrudnienia u pozwanej, oddalił apelację T. B. od wyroku Sądu Rejonowego w J. – Sądu Pracy z 10 kwietnia 2008 r., oddalającego powództwo.

Po wydaniu wyroku przez Sąd Okręgowy powód złożył wniosek o ustanowienie dla niego pełnomocnika „z urzędu” w celu wniesienia skargi kasacyjnej. Postanowieniem z 21 kwietnia 2009 r. Sąd Okręgowy ustanowił dla

powoda pełnomocnika „z urzędu” w osobie radcy prawnego, którego miała wyznaczyć Okręgowa Izba Radców Prawnych w K.

Ustanowiony przez Sąd Okręgowy i wyznaczony przez OIRP jako pełnomocnik powoda radca prawny R. T. złożył opinię prawną o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej. W opinii został zawarty wniosek o przyznanie mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej „z urzędu” powodowi.

Postanowieniem z 30 czerwca 2009 r. Sąd Okręgowy zasądził od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego R. T. jako pełnomocnika „z urzędu” powoda T. B. kwotę 900 zł wraz z 22% podatkiem VAT w kwocie 198 zł, czyli łącznie 1.098 zł, tytułem sporządzenia opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej.

W uzasadnieniu powyższego postanowienia Sąd Okręgowy stwierdził, że zgodnie z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) - za sporządzenie i wniesienie skargi kasacyjnej oraz za sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej przysługują koszty w wysokości 50% stawki minimalnej, a jeżeli sprawy nie prowadził w drugiej instancji ten sam adwokat - 75% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 120 zł. Przedmiotem sprawy było roszczenie o zapłatę diet z tytułu podróży służbowych, a wartość przedmiotu sporu powód określił na kwotę 14.200 zł. Zdaniem Sądu Okręgowego, zgodnie z § 11 ust. 1 pkt 2 powołanego rozporządzenia przy takiej wartości przedmiotu sporu minimalna stawka w sprawach z zakresu prawa pracy wynosi 1.800 zł (2.400 zł x 75%). Koszty należne za sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy określił - na podstawie § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia - na kwotę 900 zł wraz z 22% podatkiem VAT w kwocie 198 zł.

Zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z 30 czerwca 2009 r. wniósł „w imieniu powoda” jego pełnomocnik, zaskarżając je w części, w której Sąd nie zasądził na rzecz radcy prawnego R. T. tytułem sporządzenia opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej kwoty 1.350 zł powiększonej o podatek VAT w kwocie 297 zł.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego R. T. kwoty 1.350 zł powiększonej o podatek VAT w kwocie 297 zł, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania „przez Sąd pierwszej instancji” oraz o zasądzenie na rzecz pełnomocnika kosztów postępowania zażaleniowego. Zażalenie zostało zaadresowane do Sądu Apelacyjnego w [...].

W uzasadnieniu zażalenia skarżący podniósł, że zaskarżone postanowienie „pozostaje w sprzeczności” z § 12 ust. 4 pkt 2 w związku z § 11 ust. 1 pkt 2 i § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Zgodnie z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia, stawki minimalne w postępowaniu kasacyjnym za sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej wynoszą 50% stawki minimalnej, a jeżeli nie prowadził sprawy w drugiej instancji ten sam radca prawny - 75 % stawki minimalnej. Zgodnie zaś z § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia, stawki minimalne za prowadzenie spraw z zakresu prawa pracy o wynagrodzenie za pracę lub odszkodowanie inne niż wymienione w pkt 4 – wynoszą 75% stawki obliczonej na podstawie § 6 od wartości wynagrodzenia lub odszkodowania będącego przedmiotem sprawy. Treść § 6 pkt 5 rozporządzenie stanowi, że stawki minimalne przy wartości przedmiotu sprawy powyżej 10.000 zł do 50.000 zł wynoszą 2.400 zł. Na podstawie przytoczonych przepisów Sąd Okręgowy powinien był zasądzić na rzecz radcy prawnego R. T. tytułem sporządzenia opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej kwotę 1.350 zł powiększoną o podatek VAT w kwocie 297 zł, ponieważ stawka minimalna za prowadzenie przedmiotowej sprawy z zakresu prawa pracy wynosiła 1.800 zł. Z uwagi na fakt, że pełnomocnik nie prowadził sprawy przed Sądem drugiej instancji (został ustanowiony dopiero po wydaniu prawomocnego wyroku przez Sąd drugiej instancji), Sąd Okręgowy powinien był zasądzić na jego rzecz 75% stawki minimalnej, czyli kwotę 1.350 zł, która powinna być podwyższona o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o

podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tych opłatach, czyli o kwotę 297 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozważenia wymagała przede wszystkim dopuszczalność wniesionego zażalenia. Zostało ono bowiem wniesione od postanowienia wydanego przez Sąd Okręgowy jako Sąd drugiej instancji po wydaniu przez ten Sąd prawomocnego wyroku. W zażaleniu nie powołano w żadnym miejscu podstawy prawnej jego wniesienia, skarżący oznaczył jako sąd, do którego wnoszone jest zażalenie, Sąd Apelacyjny, a w samym zażaleniu parokrotnie traktuje się zaskarżone postanowienie jako wydane przez sąd pierwszej instancji. Tymczasem do oceny dopuszczalności zaskarżenia postanowienia Sądu Okręgowego z 30 czerwca 2009 r. nie można w żadnym stopniu stosować art. 394 § 1 k.p.c.

Zażalenie do Sądu Najwyższego może być wniesione jedynie na te postanowienia sądu drugiej instancji, które są wymienione w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako objęte możliwością zaskarżenia (art. 394¹ k.p.c.).

Według art. 394¹ § 1 k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (pkt 1), a także na postanowienie sądu drugiej instancji co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji (pkt 2). Według art. 394¹ § 2 k.p.c., w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹ k.p.c. (w przedmiocie odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania, od których przysługuje skarga kasacyjna), a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

Zaskarżone postanowienie dotyczy takiej materii (przyznania od Skarbu Państwa wynagrodzenia pełnomocnikowi strony ustanowionemu przez sąd - tzw. pełnomocnikowi „z urzędu”), która z pewnością nie może być traktowana w kategoriach orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie w rozumieniu art.

394¹ § 2 k.p.c. Dopuszczalność jego zaskarżenia może być co najwyżej rozważana według art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Zgodnie z art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. - dodanym przez ustawę z dnia 19 marca 2009 r. zmieniającą Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 69, poz. 592), który wszedł w życie 22 maja 2009 r. - zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. Przepis ten rozszerza krąg wyjątków od zasady (wynikającej z art. 394¹ § 2 k.p.c.), że zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje jedynie na postanowienia sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie i nie przysługuje na postanowienia innego rodzaju (z wyłączeniem kategorii wymienionych w art. 394¹ § 1 k.p.c.). Jako przepis o charakterze wyjątkowym powinien być on interpretowany ściśle.

Ustawową definicję kosztów procesu zawiera art. 98 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, regulującym zwrot kosztów procesu, strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Do kosztów tych zalicza się, między innymi, koszty zastępstwa procesowego strony przez radcę prawnego lub adwokata. Przepisy o zwrocie kosztów procesu dotyczą rozliczeń z tego tytułu między stronami (powodem i pozwanym, współuczestnikami sporu, interwenientem ubocznym), nie dotyczą natomiast rozliczeń między Skarbem Państwa a adwokatem lub radcą prawnym, którzy – jako ustanowieni przez sąd pełnomocnicy „z urzędu” – udzielali stronie pomocy prawnej. Zwrot kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, należy się stronie, na zasadach określonych w art. 98 k.p.c. (wówczas, gdy wygrała sprawę) od przeciwnika procesowego, a nie od Skarbu Państwa. Jeżeli strona przegrała sprawę a korzystała z pomocy prawnej udzielonej przez pełnomocnika ustanowionego przez sąd (tzw. pełnomocnika „z urzędu”), nie otrzyma zwrotu kosztów procesu na podstawie art. 98 k.p.c., a więc nie otrzyma też kosztów związanych z działaniem (reprezentowaniem jej przez) pełnomocnika „z urzędu”. W takiej sytuacji powstaje subsydiarny obowiązek Skarbu Państwa wypłacenia pełnomocnikowi, będącemu radcą prawnym, ustanowionemu przez sąd wynagrodzenia za świadczoną pomoc prawną, o czym stanowi art. 22³ ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach

prawnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2010 r. Nr 10, poz. 65) oraz § 15 - 17 wydanego na jego podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz.1349 ze zm.). Świadczenie pomocy prawnej „z urzędu” jest działaniem dla dobra publicznego, umożliwiającym realizację w postępowaniu cywilnym zasady równości i prawa do sądu. Obowiązek pokrycia tych kosztów, spoczywający na Skarbie Państwa, ma charakter publicznoprawny i nie jest obowiązkiem pokrycia kosztów procesu w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących tych kosztów (art. 98 i nast.). Rozstrzygnięcie sądu w takiej sytuacji o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie „z urzędu” nie jest orzeczeniem w przedmiocie kosztów procesu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 listopada 2009 r., III CZ 53/09, niepubl. oraz uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2009 r., III CZP 36/09, OSNC 2010 nr 2, poz. 24).

Z tych względów postanowienie o przyznaniu radcy prawnemu od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu nie jest postanowieniem „co do kosztów procesu” w rozumieniu art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c., który, z przyczyn wcześniej wspomnianych, powinien być wykładany ściśle. Wszystko to prowadzi do wniosku, że także na gruncie nowej regulacji, przewidzianej w powyższym przepisie, niedopuszczalne jest zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie przyznania od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 listopada 2009 r., III CZ 53/09, niepubl.).

Biorąc to pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ i art. 373 k.p.c. odrzucił zażalenie.

Na marginesie jedynie należy zaznaczyć, że Sąd Okręgowy przyznał radcy prawnemu R. T. zaniżone koszty pomocy prawnej udzielonej stronie (powodowi) „z urzędu”. Należy przyznać rację radcy prawnemu R. T., że według § 12 ust. 4 pkt 2 w związku z § 11 ust. 1 pkt 2 i § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz

ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, powinien on otrzymać od Skarbu Państwa zwrot kosztów w kwocie 1.350 zł powiększonej o podatek VAT w kwocie 297 zł. Zgodnie z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia, stawki minimalne w postępowaniu kasacyjnym za sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej wynoszą 50% stawki minimalnej, a jeżeli sprawy nie prowadził w drugiej instancji ten sam radca prawny - 75% stawki minimalnej. W rozpoznawanej sprawie radca prawny R. T. nie prowadził sprawy w drugiej instancji, a zatem jego wynagrodzenie powinno być obliczone jako 75% (a nie 50% jak przyjął Sąd Okręgowy) stawki minimalnej. Zgodnie z § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia, stawki minimalne za prowadzenie spraw z zakresu prawa pracy o wynagrodzenie za pracę lub odszkodowanie inne niż wymienione w pkt 4, wynoszą 75% stawki obliczonej na podstawie § 6 od wartości wynagrodzenia lub odszkodowania będącego przedmiotem sprawy. Według § 6 pkt 5 rozporządzenia, stawki minimalne przy wartości przedmiotu sprawy powyżej 10.000 zł do 50.000 zł wynoszą 2.400 zł. Na podstawie przytoczonych przepisów Sąd Okręgowy powinien być zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego R. T. tytułem sporządzenia opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej kwotę 1.350 zł, czyli 75% od kwoty 1.800 zł, powiększoną o podatek VAT w kwocie 297 zł, ponieważ stawka minimalna za prowadzenie przedmiotowej sprawy z zakresu prawa pracy wynosiłaby 1.800 zł. Skoro pełnomocnik nie prowadził sprawy przed sądem drugiej instancji (został ustanowiony dopiero po wydaniu prawomocnego wyroku przez sąd drugiej instancji), Sąd Okręgowy powinien być zasądzić na jego rzecz 75% stawki minimalnej, czyli kwotę 1.350 zł, podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tych opłatach, czyli o kwotę 297 zł. Błędne wyliczenie wysokości wynagrodzenia należnego pełnomocnikowi powinno być skorygowane przez Sąd Okręgowy przez wydanie postanowienia obejmującego brakującą część należnego wynagrodzenia.

